

Вікторія Олексіївна СЕМ'ЯНИК

студентка, Львівський національний університет імені І. Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9968-8506>

e-mail: viktoriasemianyk@gmail.com

РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ У СИСТЕМІ МИТНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ УКРАЇНИ

У статті досліджено сучасний стан і тенденції розвитку електронних сервісів у системі митного адміністрування України. Розкрито роль цифровізації у підвищенні прозорості митних процедур, зниженні адміністративного навантаження та забезпеченні ефективної взаємодії між бізнесом і державою. Проаналізовано ключові електронні сервіси: «Єдине вікно міжнародної торгівлі», електронний кабінет суб'єкта ЗЕД, систему NCTS та «Електронну чергу перетину кордону». Визначено основні проблеми впровадження цифрових рішень: технічну нерівномірність, недосконалість законодавства, недостатню інтеграцію з європейськими IT-системами та ризики кібербезпеки. Обґрунтовано перспективи створення інтелектуальної системи «Smart Customs», інтеграції з європейськими цифровими платформами та формування єдиного електронного простору митного адміністрування України.

Ключові слова: електронні сервіси, митне адміністрування, цифровізація, NCTS, Smart Customs, електронне декларування, зовнішньоекономічна діяльність

ВСТУП

Сучасні трансформаційні процеси в економіці України, інтеграція до світового економічного простору та реалізація євроінтеграційного курсу визначають необхідність підвищення ефективності державного управління, зокрема у сфері митного адміністрування. В умовах цифрової економіки важливим напрямом вдосконалення митної системи є впровадження електронних сервісів, які забезпечують прозорість процедур, спрощення митних формальностей, зниження рівня корупційних ризиків та покращення взаємодії між бізнесом і державою.

Проблематика розвитку електронних сервісів у митній сфері є надзвичайно актуальною, адже митниця виконує не лише фіскальну, але й регуляторну, аналітичну та сервісну функції. Від рівня цифровізації митних процесів залежить конкурентоспроможність національної економіки, інвестиційна привабливість країни та ефективність зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Питанням удосконалення електронних сервісів у системі митного адміністрування присвячено праці багатьох українських і зарубіжних науковців, серед яких: В. Демченко, І. Бережнюк, О. Мельник, М. Копитко, С. Кравченко, Л. Гаєвська, В. Шевчук, а також міжнародні експерти Світового банку, МВФ, ЄС. В їхніх роботах досліджено теоретичні аспекти цифрової трансформації митниці, запровадження електронного декларування, аналіз ефективності митних процедур. Однак, попри певні досягнення, залишаються невирішеними питання інтеграції національних митних IT-систем до європейських платформ, забезпечення кібербезпеки, а також підвищення якості електронних послуг для бізнесу. Саме тому цю статтю спрямовано на дослідження сучасного стану розвитку електронних сервісів у митному адмініструванні України, аналіз ключових проблем та визначення перспектив їх подальшої цифровізації у контексті європейської інтеграції.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи: аналіз, синтез, системно-структурний і порівняльний підходи, а також статистичний та документальний аналіз. Базою дослі-

дження є нормативно-правові акти України, а також офіційні звіти ДМСУ та Міністерства фінансів.

МЕТА статті – дослідження тенденцій і проблем розвитку електронних сервісів у системі митного адміністрування України, а також визначення шляхів підвищення їх ефективності у контексті європейської інтеграції.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основним законодавчим актом, який регулює митну діяльність в Україні, є *Митний кодекс України*, що визначає правові, економічні та організаційні засади здійснення митної справи. Особливу увагу в документі приділено питанню цифровізації митних процедур. Кодексом передбачено обов'язкове використання інформаційно-телекомунікаційних систем для обміну даними та документами між митними органами, суб'єктами ЗЕД та іншими державними структурами. Це створює правові умови для функціонування електронного декларування, застосування електронного цифрового підпису, обміну митною інформацією в режимі реального часу, а також інтеграції національної митної системи у міжнародні цифрові платформи.

Важливим нормативним кроком стало ухвалення **розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2019 р. № 568-р «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України»**. У цьому документі цифровізація митних процедур визначена одним із пріоритетних напрямів розвитку держави. Концепція передбачає створення умов для електронної взаємодії бізнесу та органів влади, скорочення бюрократичних процедур і запровадження принципу «paperless» у діяльності державних інституцій. У рамках цієї політики митниця розглядається як один з ключових елементів державного цифрового сервісу, який має забезпечувати швидкий, прозорий і безпечний обмін даними у ЗЕД [1].

Значним досягненням на шляху цифрової трансформації стало впровадження у 2020–2023 рр. **європейської системи спільного транзиту NCTS (New Computerised Transit System)**. Ця система забезпечує електронне оформлення транзитних операцій між країнами ЄС та державами-учасницями Конвенції про спі-

льний транзит. Її впровадження дало змогу гармонізувати митні процедури України із стандартами ЄС, підвищити рівень прозорості міжнародних перевезень і скоротити час оформлення вантажів. У 2022 р. Україна офіційно приєдналася до зазначеної Конвенції, що стало важливим етапом інтеграції в європейський митний простір та підтвердило відповідність національних електронних систем вимогам ЄС.

За офіційними даними *Державної митної служби України (ДМСУ)* станом на 2025 р. понад 98 % митних декларацій подаються в електронному вигляді, що свідчить про суттєвий прогрес у цифровізації митних процедур. Це дає змогу мінімізувати людський фактор, знизити корупційні ризики, підвищити швидкість митного оформлення та забезпечити кращу аналітику зовнішньоекономічних операцій.

В межах цифрової трансформації митної системи України ключову роль відіграють кілька електронних сервісів, які забезпечують автоматизацію процедур, спрощення взаємодії між бізнесом і державними органами, а також підвищення прозорості та ефективності митного контролю. Найбільш значущими серед них є такі:

1. Єдине вікно міжнародної торгівлі – це інтегрована державна електронна система, розроблена для оптимізації процесів митного контролю та міжвідомчої взаємодії. Платформа об'єднує понад 20 державних структур, серед яких ДМСУ, Державна прикордонна служба, Міністерство охорони здоров'я, Держпродспоживслужба, Держекоінспекція тощо. Її головна функція полягає у *централізованому поданні документів* від суб'єктів ЗЕД до всіх контролюючих органів через *єдиний електронний портал* без необхідності дублювання інформації у паперовій формі [4, с. 450].

Основними перевагами функціонування електронних сервісів у системі митного адміністрування є скорочення термінів митного оформлення (в середньому на 30–40 %), зменшення кількості фізичних контактів між бізнесом і митними органами, що мінімізує корупційні ризики, а також підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії завдяки роботі всіх служб в межах єдиної платформи. Крім того, забезпечується цілодобовий доступ до сервісів, що робить митні процедури зручнішими та швидшими для учасників ЗЕД.

Застосування системи «Єдине вікно» відповідає міжнародним рекомендаціям *Світової митної організації (WCO)* та директивам ЄС, що є важливою умовою інтеграції України до єдиного цифрового митного простору ЄС.

2. *Електронний кабінет суб'єкта ЗЕД* є персоналізованим онлайн-сервісом, створеним для спрощення комунікації між підприємствами та митними органами. Через електронний кабінет суб'єкта ЗЕД користувачі можуть переглядати власні митні дані, контролювати статус оформлення в режимі реального часу, отримувати офіційні довідки та вести електронне листування з митницею. Всі операції засвідчуються кваліфікованим електронним підписом, що забезпечує юридичну чинність електронного документообігу. Запровадження цього сервісу забезпечило *високий рівень прозорості* діяльності митниці, адже кожна дія фіксується в електронній системі, а історія операцій доступна для аудиту. Для підприємств це також означає *зменшення адміністративного навантаження* і прискорення процесу вза-

ємодії з державними органами.

3. *NCTS* – це сучасна європейська система електронного транзиту, яка функціонує в Україні з 2022 р. в межах зобов'язань за *Конвенцією про процедуру спільного транзиту*. Вона забезпечує *єдиний електронний документообіг для переміщення товарів* територією кількох країн-учасниць (зокрема країн ЄС, Туреччини, Норвегії, Ісландії, Швейцарії та України) без необхідності повторного оформлення документів у кожній державі [3, с. 360].

Система NCTS надає можливість здійснювати транзит за єдиною декларацією, яка визнається всіма країнами-учасницями, що значно спрощує процедури перевезення. Її застосування дає змогу скоротити час простою на кордонах завдяки попередньому електронному обміну даними, зменшити фінансові витрати підприємств і забезпечити прозорість усіх операцій, що відстежуються в режимі реального часу. Крім того, інтеграція системи з європейськими базами даних сприяє гармонізації митного законодавства України з нормами ЄС.

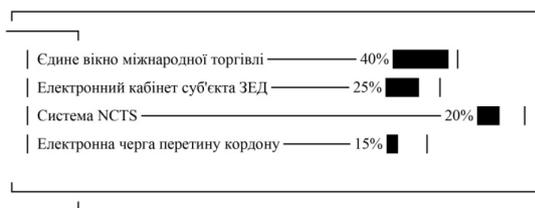
Система NCTS є стратегічно важливою для подальшої інтеграції України до *митного простору ЄС*. Згідно з даними ДМСУ, вже понад 10 000 компаній пройшли тестування системи або подали транзитні декларації через NCTS, що свідчить про її успішне практичне впровадження.

4. *Сервіс «Електронна черга перетину кордону»* запущено з метою оптимізації руху транспортних засобів на пунктах пропуску, зменшення часу очікування та навантаження на митні і прикордонні пункти. Його принцип дії полягає у *попередньому бронюванні часу прибуття* до пункту пропуску через вебсайт або мобільний застосунок *eCherha.gov.ua*. Користувач реєструє транспортний засіб, вибирає пункт пропуску, отримує електронний талон із зазначеним часовим інтервалом і прибуває у визначений період.

Станом на 2025 р. «Електронна черга» функціонує на більшості пунктів пропуску з Польщею, Угорщиною, Словаччиною, Румунією та Молдовою. У перспективі планується її повна інтеграція із системами митного контролю та автоматичним підтягуванням даних з *NCTS* та *Єдиного вікна* для спрощення комплексного оформлення транспортних засобів.

Впровадження цих цифрових інструментів дало змогу суттєво підвищити ефективність роботи митних органів. Час оформлення вантажів скоротився в середньому на 30–40%, обсяг паперових документів зменшився більш ніж вдвічі, а рівень задоволеності бізнесу взаємодією з митницею значно зріс. Крім того, цифровізація створила передумови для подальшої інтеграції України до *європейського митного простору*, де електронний обмін даними є обов'язковим стандартом управління міжнародною торгівлею [2, с. 100].

Попри відчутний прогрес у цифровізації митної системи, розвиток електронних сервісів в Україні супроводжується низкою системних проблем, які уповільнюють процес їх повноцінного функціонування та інтеграції в європейський цифровий простір. Однією з ключових проблем залишається *недостатня інтеграція українських митних IT-рішень з європейськими інформаційними системами*. Хоча Україна вже приєдналася до Конвенції про спільний транзит і впровадила систему NCTS, повна технічна сумісність із європейськими митними базами даних поки не досягнута. Це створює труд-

Пояснення: Діаграма відображає частку застосування кожного сервісу серед українських суб'єктів ЗЕД станом на 2025 р.

Рис. 1 – Структура використання ключових електронних сервісів митниці України (2025 р.) (аналіз даних ДМСУ)

Пояснення: Найактивніше сервіс використовується на кордоні з Польщею, що пов'язано з найбільшим товарообігом та кількістю пунктів пропуску.

Рис. 2 – Розподіл використання сервісу «Електронна черга» за країнами (2025 р.)

ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ (2018):

ПІСЛЯ ВПРОВАДЖЕННЯ (2025):

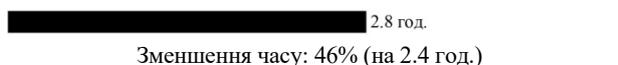

Рис. 3 – Середній час митного оформлення вантажу (години) (аналіз даних ДМСУ за період 2018-2025 рр.)

нощі в обміні інформацією у режимі реального часу, уповільнює транзитні перевезення та обмежує можливість контролю переміщення товарів у межах європейського митного простору.

Другою суттєвою проблемою є потреба в оновленні нормативно-правової бази, що регламентує використання електронних документів у митному процесі. Частину законодавчих актів ухвалено ще до активного розвитку цифрових технологій, тому в них не враховано сучасні реалії – наприклад, юридичної сили електронних документів, електронних митних гарантій або транс-кордонного обміну даними між інформаційними системами різних країн. Відсутність чітких законодавчих механізмів ускладнює юридичну фіксацію електронних операцій, створює ризики спорів і потребує гармонізації з європейськими регламентами, зокрема *Union Customs Code (UCC)* [1].

Ще однією проблемою залишається *нерівномірність технічного забезпечення митних постів*. Попри загальний прогрес, технічна база окремих митних пунктів, особливо у віддалених регіонах, залишається застарілою: відсутня сучасна комп'ютерна техніка, нестабільне Інтернет-з'єднання, відсутні резервні сервери для зберігання даних. У результаті деякі електронні сервіси працюють з перебоями або не охоплюють усі напрями митного контролю.

Важливою проблемою також є *низький рівень цифрової компетентності окремих працівників митниці*.

Не всі посадові особи достатньо володіють сучасними ІТ-інструментами, що призводить до формального застосування електронних систем або дублювання паперових процесів. Це знижує ефективність електронного адміністрування і вимагає посилення навчальних програм, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження системи постійного професійного розвитку в умовах цифрової трансформації.

Одним із важливих викликів є *загрози кібербезпеки та необхідність підвищення рівня захисту даних*. Митні інформаційні системи містять великі обсяги конфіденційної інформації про учасників ЗЕД, вантажі, фінансові операції та логістичні маршрути. Збільшення кіберзагроз та спроб несанкціонованого доступу до баз даних митниці потребує створення комплексної системи інформаційної безпеки, застосування сучасних механізмів шифрування, резервного збереження даних і захисту від кібератак.

Загалом перелічені проблеми свідчать про те, що цифрова трансформація митниці перебуває на етапі активного розвитку, але потребує подальших інституційних, технологічних і кадрових рішень для забезпечення стабільної та ефективної роботи електронних сервісів.

Одним з ключових напрямів реформування *системи митного адміністрування України* визначено створення *інтелектуальної системи "Smart Customs"*, яка об'єднає всі наявні електронні сервіси в єдину цифрову екосистему. Основна мета цієї ініціативи полягає у забезпеченні повної автоматизації митних процесів, скороченні ручного втручання, посиленні аналітичної функції та підвищенні прозорості.

Недостатня інтеграція з європейськими системами

Технічна нерівномірність та застаріла інфраструктури

Загрози кібербезпеки та захист даних

Недосконалість законодавчої бази

Низький рівень цифрової компетентності персоналу

Пояснення: Діаграма відображає вагомість кожної проблеми за результатами опитування експертів ДМСУ та бізнес-асоціацій.

Рис. 4 – Основні проблеми цифровізації митної системи України (експертна оцінка, 2025 р.)

В межах концепції *"Smart Customs"* передбачене широке застосування технологій *Big Data*, *штучного інтелекту (AI)* та *Blockchain*. Завдяки цим інструментам митні органи зможуть автоматично аналізувати великі обсяги даних про товаропотоки, виявляти підозрілі операції, прогнозувати ризики та ефективніше протидіяти контрабанді й ухиленню від сплати митних платежів.

Ще одним перспективним напрямом є *інтеграція українських митних систем до європейських інформаційних платформ*, таких як *EU Customs Data Hub* та *UCC IT Systems*. Це дасть змогу здійснювати безперервний обмін даними між митними адміністраціями країн ЄС і України, уніфікувати процедури митного контролю, а також спростити участь українських підприємств у

міжнародних логістичних ланцюгах [2, с. 101].

У перспективі до 2030 р. також планується розширення функціоналу *електронного кабінету суб'єкта ЗЕД*, запровадження системи *єдиного цифрового профілю підприємства*, який міститиме всю інформацію про митну історію, статус ризиковості, гарантії та платежі. Це забезпечить повну прозорість відносин між бізнесом і державою, а також сприятиме побудові довірчих відносин на основі принципів «добросовісного декларанта».

ВИСНОВКИ

Розвиток електронних сервісів у системі митного адміністрування України є важливим чинником підвищення ефективності державного управління у сфері ЗЕД. Впровадження електронного декларування системи

«Єдине вікно», NCTS та інших інноваційних сервісів сприяє прозорості митних процесів, зменшенню адміністративного навантаження на бізнес і покращенню інвестиційного клімату. Однак для досягнення європейських стандартів цифровізації необхідно продовжити інтеграцію інформаційних систем, забезпечити кібербезпеку, удосконалити законодавче регулювання електронних процедур та розвивати кадровий потенціал.

Подальші наукові дослідження доцільно спрямувати на розроблення моделі «цифрової митниці» в Україні, аналіз економічного ефекту від впровадження електронних сервісів і розробку механізмів взаємодії з платформами ЄС.

Список використаних джерел

1. Блішчук К. Європейські вектори вдосконалення митної політики в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2221/2144>
2. Бондаренко Є., Угрин В. Новітні пріоритети розвитку митного контролю та митного оформлення в Україні. *Світ фінансів*. 2024. № 4. С. 89-101.
3. Борса В., Теребейчук І. Цифровізація митниці як чинник розвитку міжнародної торгівлі. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2024. № 2(14). С. 355-367.
4. Кудлай В.Г., Цхададзе Д.С. Цифровізація митної сфери в сучасному глобалізованому світі: реалії та перспективи. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Бізнес-аналітика: моделі, інструменти та технології»*. С. 448-455.

References

1. Blishchuk K. European vectors of improving customs policy in Ukraine. *Economy and Society*. 2023. № 48. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2221/2144> (in Ukrainian).
2. Bondarenko Ye., Ugryn V. Modern priorities for the development of customs control and clearance in Ukraine. *World of Finance*. 2024. № 4. pp. 89–101. (in Ukrainian).
3. Borsia V., Terebeichuk I. Digitalization of customs as a factor of international trade development. *European Scientific Journal of Economic and Financial Innovations*. 2024. № 2(14). pp. 355–367. (in Ukrainian).
4. Kudlai V.H., Tskhadadze D.S. Digitalization of the customs sphere in the modern globalized world: realities and prospects. *Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference “Business Analytics: Models, Tools and Technologies”*. 2024. pp. 448–455. (in Ukrainian).

Viktorii SEMIANYK

student, Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9968-8506>
e-mail: viktoriasemianyk@gmail.com

DEVELOPMENT OF ELECTRONIC SERVICES IN THE CUSTOMS ADMINISTRATION SYSTEM OF UKRAINE

The paper analyzes the current state and development trends of electronic services within the customs administration system of Ukraine. The paper emphasizes the strategic role of digitalization in increasing the transparency of customs procedures, reducing administrative barriers for business entities, and strengthening interaction between enterprises and the state. Particular attention is paid to the analysis of the main digital tools currently used by Ukrainian customs authorities, such as the “Single Window for International Trade,” the electronic cabinet for foreign economic activity (FEA) entities, the New Computerized Transit System (NCTS), and the “Electronic Border Queue”. The paper identifies major challenges that hinder the efficient implementation of electronic customs services, including uneven technical development, gaps in legislation, limited interoperability with European information systems, and persistent cybersecurity risks. It is noted that overcoming these obstacles requires a comprehensive approach to digital transformation, modernization of IT infrastructure, and harmonization of Ukrainian customs regulations with EU standards. The paper substantiates the prospects for creating an intelligent “Smart Customs” ecosystem aimed at establishing a unified digital customs administration space. Such a system would enable real-time data exchange with European customs authorities, enhance analytical capabilities, and strengthen risk management and anti-corruption mechanisms. The implementation of innovative digital solutions is expected to contribute to improving the efficiency and transparency of customs operations, fostering a favorable business environment, and accelerating Ukraine’s integration into the European digital customs landscape. Ultimately, the success of this digital transformation hinges on a sustained commitment to public-private partnership, ensuring that the design and evolution of these systems directly address the real-world needs of businesses and logistics operators. This collaborative approach is essential for building a resilient, user-centric digital ecosystem that not only meets current EU standards but also possesses the adaptability to integrate future technological advancements and regulatory changes.

Keywords: *electronic services, customs administration, digitalization, NCTS, Smart Customs, electronic declaration, foreign economic activity*